

غارها و پناه‌گاه‌های سنگی

در محدوده استان ایلام

صید محمد درخشنده

سرشناسه: درخشنده، صیدمحمد، ۱۳۳۴.
 عنوان و نام پدیدآور: غارها و پناهگاه‌های سنگی در محدوده‌ی استان ایلام/صیدمحمد درخشنده.
 مشخصات نشر: ایلام: انتشارات درخشنده، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۱ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۶۸-۳-۰۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 موضوع: غارها -- ایران -- ایلام (استان)
 موضوع: (Caves -- Iran -- Ilam (province:
 موضوع: جغرافیای طبیعی -- ایران -- ایلام (استان)
 موضوع: (Physical geography -- Iran -- Ilam (Province:
 رده بندی کنره: GB۶۰۸/۷۸.
 رده بندی دیویی: ۵۵۱/۴۴۷۰۹۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۹ ۲۴۰

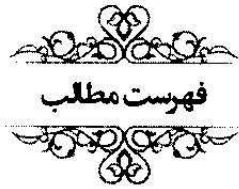
۱۵۰۰

غارها و پناهگاه‌های سنگی (در محدوده استان ایلام)

مؤلف: صیدمحمد درخشنده
 ناشر: انتشارات درخشنده
 صفحه آرایی: سجاد حاتمی
 طراح جلد: ابراهیم کریمیان
 نوبت چاپ اول: ۱۳۹۸
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۶۸-۳-۰۰
 شمارگان: ۱۰۰۰
 قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

تلفن و نشانی الکترونیکی ناشر

Derakhshandeh.seydmohamad@gmail.com - ۰۹۱۲۵۴۸۱۷۳۳

۱۵	مقدمه
----	-------

فصل اول: نگاهی به استان ایلام

۱۹	استان ایلام
۲۱	شناخت سرزمین ایلام
۲۲	جنس زمین ایلام از نظر زمین شناسی
۲۲	موقعیت جغرافیایی استان ایلام
۲۳	حدود استان ایلام
۲۳	جغرافیای طبیعی استان ایلام
۲۳	آب و هوای ایلام
۲۴	شرح مختصری از کوه‌های ایلام
۲۵	کوه اهوران
۲۵	کوه بانکول
۲۵	کوه چمن‌گیر
۲۵	کوه عامله «سامله»
۲۶	کوه سرکو
۲۶	کوه شره زول
۲۶	کوه سرخابی
۲۶	کوه شلم
۲۶	کوه قلاجیه
۲۷	کوه قلازنگ
۲۷	جنگل‌ها و مراتع استان ایلام

۲۷	طبیعت ایلام
۲۸	کوه مانشت
۲۹	شناختی از منطقه‌ی کبیرکوه
۲۹	طبیعت کبیرکوه

فصل دوم: مختصری درباره‌ی غارها، اشکفت‌ها و سکونتگاه‌ها

۳۳	غارها
۳۳	غارچاه‌ها
۳۴	پناهگاه‌ها / سکونتگاه‌ها
۳۵	گسل‌ها / غارهای برزخ
۳۹	اشکفت‌ها = ساق‌نگاه‌ها
۴۰	ورما
۴۱	توصیه‌ها در هنگام بازدید از غارها
۴۲	توصیه‌های دیگر در هنگام بازدید از غارها
۴۲	اهمیت غارها
۴۴	پیشینه‌ی غار نشینی

فصل سوم: غارها، اشکفت‌ها و سکونتگاه‌های استان ایلام

۴۹	غارها و سکونتگاه‌های استان ایلام
۵۰	غارها و سکونتگاه‌های شهرستان ایلام
۵۲	غار «کُنا» در ایلام
۵۲	غار کونا گنج / ورکُنا
۵۳	اشکفت‌های ارتفاعات سیه چل
۵۳	غار چهل ابدال
۵۵	پناهگاه سنگی دره‌ی ارغوان
۵۵	غار چل شای ابدالان در منطقه نام دَن
۵۶	اشکفت وری
۵۶	اشکفت کچل مردگ
۵۶	غار چاه میرمکان
۵۷	غار کُنامَزان ایلام

- ۵۷..... غار پنهان در حوالی چاه احمد در شهر ایلام.....
- ۵۸..... پناهگاه و اشکفت تنگهی اسماعیل خان.....
- ۵۹..... اشکفت دماغه کوه اسماعیل خان.....
- ۶۰..... پناهگاه و اشکفت پایین دست چشمه‌ی اماراو.....
- ۶۰..... اشکفت دیواره‌ی اماراو به سمت نام کلان.....
- ۶۱..... غار کلاغ چاه.....
- ۶۱..... غار پینگله / پینله‌ی مله پنجاو.....
- ۶۲..... اشکفت شره زول در ارتفاعات مله سیه ارکوازی.....
- ۶۲..... غار کونا برج (غار چاه / غار کبوتر).....
- ۶۳..... غار چاه مرغزار (غار شماره یک) در منطقه‌ی بولی.....
- ۶۳..... غار چاه مرغزاری (شره ۱) در منطقه‌ی بولی.....
- ۶۴..... غار سی خوره بولی / اهل.....
- ۶۴..... غار یا پناهگاه سنگی واقع در پانزده هارین.....
- ۶۴..... غار یا پناهگاه سنگی بان مَر سر سیه نی.....
- ۶۵..... غار تک تکه.....
- ۶۵..... غار بُر چَم شره زول.....
- ۶۶..... غارهای شهرستان دهلران.....
- ۶۷..... غار خفاش دهلران.....
- ۶۹..... جاذبه‌ی طبیعی و منحصر به فرد غار خفاش.....
- ۷۱..... غار آبی، سنگی بیشه دراز / غار حویر.....
- ۷۳..... غار قلاپیکه (قلاپیکه).....
- ۷۵..... غار ملک.....
- ۷۶..... غار «کبوترلان».....
- ۷۶..... غار چاه شوره دهلران.....
- ۷۷..... غار گِل کان ماسپی.....
- ۷۸..... غارهای تاریخی مشرف به شهر میمه.....
- ۷۹..... غارهای بان نقش.....
- ۷۹..... غار تاپو / تایی.....
- ۸۱..... غارهای شهرستان مهران.....
- ۸۲..... غار آبی «زینه گان».....

- ۸۳ غار زینه گان
- ۸۵ مجموعه غارهای روباز در مسیر رودخانه‌ی چم سرخ
- ۸۶ غار چول شیخه در کوه نخجیر
- ۸۷ غارهای شهرستان ملکشاهی
- ۸۹ غار شگفت انگیز روباز در بند میان تنگ (دره مورت) ملکشاهی
- ۹۳ غارهای مرتبط و نزدیک به غار میان تنگ ملکشاهی
- ۹۴ غار دو طبقه واقع در مسیر بان واریک (بان باریک) ملکشاهی
- ۹۵ غار آقام، «کُنا آقاخان/ آخه میر» کبیرکوه
- ۹۶ وجه سمت غار آقا
- ۹۷ غارهای واقع در مسیر بین کُنا آقا
- ۹۸ غار «تایه‌گه» ملکشاهی
- ۹۸ غار گل گل ملکت می
- ۱۰۰ غار خیزگه ملکشاهی
- ۱۰۱ غار چاه همانه وه کول (غار تایه گنه)
- ۱۰۲ غار درون کی کو
- ۱۰۲ مجموعه غارهای بن لول (بن لیل) ویزرین
- ۱۰۴ غارهای زیر پای نشاط ملکشاهی
- ۱۰۴ غارهای دوقلوی طول خدا در ملکشاهی
- ۱۰۴ غار دو طبقه واقع در مسیر بان واریک (بان باریک) ملکشاهی
- ۱۰۵ غار وقر کوناگه‌ی ملکشاهی
- ۱۰۵ غار کله ونین ملکشاهی
- ۱۰۵ غار اناران ملکشاهی
- ۱۰۵ غارهای نزدیک به غار میان تنگ ملکشاهی
- ۱۰۵ اشکفت ملک آباد
- ۱۰۶ اشکفت بزرگ مل حاو/ حه و
- ۱۰۶ غار چاه واقع در مسیر صعود به قله‌ی ورزین
- ۱۰۷ غار وهار آو
- ۱۰۷ غار اشکفت چگا / غار پلنگ کنا
- ۱۰۹ غارهای شهرستان بدره
- ۱۱۰ غار روباز تنگه رازیانه

- ۱۱۲..... غار سیوان کوه «بره زرد» (کنا تاریکه)
- ۱۱۵..... غار وحشی شماره ۲ سیوان کوه بدره
- ۱۱۷..... غار شماره ۳ بره زرد
- ۱۱۷..... غار «گردکانه» یا هفت سال بدره
- ۱۱۸..... غار دروازه بدره
- ۱۱۹..... غار قلاع بدره (غار قلعه هندمینی)
- ۱۲۰..... غار دفینه
- ۱۲۰..... غار درون بیا
- ۱۲۲..... اشکفت پل عصر
- ۱۲۳..... اشکفت درون تنجه
- ۱۲۳..... غار مشرف به ررستان تنجه
- ۱۲۳..... اشکفت منطقه‌ی درند
- ۱۲۴..... غارهای مسیر تنگه کافری دره
- ۱۲۶..... غارها و اشکفت‌های واقع در دره خرد
- ۱۲۶..... اشکفت‌های واقع در پشته‌ی تفرجگاهی نام
- ۱۲۷..... غارها، اشکفت‌ها و پناهگاه‌های درون کره حال
- ۱۲۷..... پشته الویزان بدره
- ۱۲۷..... غارهای دره‌ی زید
- ۱۲۸..... اشکفت واقع در بالای کوه سیوان بدره
- ۱۲۸..... غار رو باز دره‌ی پلامار/ادرمار
- ۱۳۱..... غار کبوترکونا
- ۱۳۲..... غارهای شهرستان دره شهر
- ۱۳۲..... غار طبیعی - تاریخی «کول کنی»
- ۱۳۵..... غار واقع در داخل تنگ بهرام دره شهر
- ۱۳۶..... غار چاه کبوتران
- ۱۳۶..... غار انحلالی کنار رود سیکان
- ۱۳۷..... غارهای شهرستان آبدانان
- ۱۳۸..... غار «مزاره» آبدانان
- ۱۴۲..... غار قازه هل
- ۱۴۵..... غار گل کوه

۱۴۶	اشکفت سراب آیدانان
۱۴۶	غار تنگه دخمه/ تنگه راستی
۱۴۷	اشکفت هی کنه
۱۴۷	اشکفت زالیاو
۱۴۷	اشکفت کول انجیر
۱۴۸	اشکفت‌های دیگر واقع در جبهه‌ی جنوبی کبیرکوه
۱۴۸	اشکفت میرنوروز
۱۴۸	غار خرده ری
۱۴۸	غار کسه س
۱۴۹	غار سی مرغ/ سزوغ
۱۴۹	مجموعه اشکفت‌های منطقه‌ی شلت
۱۵۰	غار آبی گچه زاع/ بچه رخ
۱۵۱	غار چاه دینارکوه/ غار توتان
۱۵۱	اشکفت ناو کول
۱۵۲	غار کلاو سوره
۱۵۲	غار خلیل
۱۵۳	غار نمکی جار جارکی
۱۵۴	غار آبتاف/ ناوتاف
۱۵۴	غار آبی پنج برار
۱۵۵	غار پیل پیلگ
۱۵۵	غار بان گنبد هزارانی
۱۵۶	غارهای شهرستان ایوان
۱۵۷	غار «طلسم»
۱۶۰	غار انفجاری «کله‌جو»
۱۶۱	غار کموتر کونا
۱۶۱	غار دره‌ی دویران
۱۶۲	اشکفت مایوه گه
۱۶۲	اشکفت‌های درون وبله
۱۶۲	غار شره زول
۱۶۳	غار پلنگ کونا

- اشکفت دَرُونِ دانوک..... ۱۶۳
- غار درّه ونیت..... ۱۶۳
- اشکفت خوور مَگه ساو..... ۱۶۳
- مجموعه‌ی اشکفت‌ها و پناهگاه‌های دَرُونِ لطیفه..... ۱۶۴
- غارهای باستانی دره‌ی گرمه..... ۱۶۴
- غار باستانی گرمه I..... ۱۶۴
- غار باستانی گرمه I-I..... ۱۶۵
- غار گرمه I-I-I..... ۱۶۵
- غار گرمه V..... ۱۶۵
- غارهای صف (غارهای شرقی و غربی)..... ۱۶۵
- پناهگاه صخره‌ای «ا» (باد)..... ۱۶۶
- غار ویله..... ۱۶۶
- غار واقع در ارتفاعات شرقی..... ۱۶۶
- غارهای شهرستان چرداول..... ۱۶۷
- غار پلنگ کونا..... ۱۶۹
- غارهای منطقه‌ی میوله..... ۱۶۹
- غارهای دره زمین و گاکلنگ..... ۱۷۰
- غارها و پناهگاه‌های منطقه‌ی کلاش در..... ۱۷۰
- اشکفت اماراو چرداول..... ۱۷۰
- غار بین چریور و آسمان آباد..... ۱۷۰
- غار بین چریور (چریور) و گُم گُم در منطقه آسمان آباد..... ۱۷۱
- غار رعد شرقی (دره رعد)..... ۱۷۱
- غار رعد غربی..... ۱۷۲
- غار شای زان /خیزان..... ۱۷۳
- غار واقع در پشته زنجیره..... ۱۷۴
- اشکفت دورانامی / دورا..... ۱۷۵
- اشکفت قاطریل..... ۱۷۵
- اشکفت محمد طاهر..... ۱۷۵
- اشکفت‌های دالگ و دوت (مادر و دختر)..... ۱۷۶
- اشکفت کیوخا ناو بِل بیو / کی خا ناو بِل بی..... ۱۷۶

- ۱۷۶..... غار باستانی مَراو هلیلان
- ۱۷۸..... غار مرروس
- ۱۸۰..... غار دَر مَر
- ۱۸۱..... غار گرگه لان = مَر گرگه لان
- ۱۸۲..... غار حوره تاو/هوره تاو
- ۱۸۳..... غار کلاته / مَر کلاته
- ۱۸۳..... غار باستانی ویله
- ۱۸۴..... غارهای شهرستان سیروان
- ۱۸۵..... غار علی پنا (علی پناو) / غار شاه قلندر
- ۱۸۶..... غار شماره ۲ علی = علی پناه (شاه قلندر)
- ۱۸۶..... غار انجیر واقع در شاه قلندر (غار سوم)
- ۱۸۷..... غار کفری
- ۱۸۷..... غار چهلستون (چلسیر)
- ۱۸۹..... غار چاه (چاه کوزگه) منطقه دوربسی
- ۱۹۰..... اشکفت‌ها و پناهگاه‌های قره ماش
- ۱۹۰..... اشکفت‌ها و پناهگاه‌های دَرَوَن بَگل
- ۱۹۰..... اشکفت‌ها و پناهگاه‌های دَرَوَن تاویسانه
- ۱۹۱..... اشکفت‌ها و پناهگاه‌های سم خر سیروان
- ۱۹۱..... اشکفت‌های منطقه‌ی مانشت
- ۱۹۱..... غار لنه / چاه طبیعی لنه
- ۱۹۲..... غار پِل حقی در منطقه مله گُون
- ۱۹۲..... غار ابدالان
- ۱۹۵..... نتیجه
- ۱۹۶..... منابع و مأخذ

مقدمه

استان ایلام به لحاظ دارا بودن دریایی از زیبایی‌های طبیعی و مواهب خدادادی، اعم از دشت‌ها، رودخانه‌ها، برکه‌ها، آبشارها، جنگل‌های انبوه و مراتع سرسبز، کوه‌های سر به فلک کشید، دره‌ها، طبیعت خشن و شگفت‌انگیز، منابع مهم کانی، نفت و گاز و معادن گوناگون، در بسیاری از موارد دارای پتانسیل‌های مهم گردشگری و اکوتوریستی، تاریخی و باستان‌شناسی است.

یکی از این مواهب طبیعی، بعضاً تاریخی، وجود ده‌ها غار از انواع سنگی، آبی سنگی، دخمه‌ها و اشکفت‌های طبیعی و سنگ‌نگاه‌های تاریخی است که هر کدام از آن‌ها مربوط به دوران‌های مختلف زمین‌شناسی، و از منظر طبیعی و توریستی و نیز از دیدگاه پژوهشی و مطالعاتی حائز اهمیت بوده و بر کدام زیبایی و عظمت خاص خود را دارد. این غارها و اشکفت‌ها عموماً به خاطر طبیعت در هم تنیده و بکر و ناشناخته در طول دوران‌های مختلف شکل گرفته‌اند و در بعضی از آن‌ها حوضچه‌های آبی، آبشارها، دهلیزهای متنوع بزرگ و کوچک و حوضچه‌های کنده کاری شده از سنگ و انواعی از تندیس‌های طبیعی وجود دارد.

بسیاری از این غارها هنوز بکر و ناشناخته بوده و به خاطر محدودیت طبیعت خشن کوهستانی و صعب‌العبور بودن و مشکل دسترسی به آن‌ها، تا کنون شناختن آبی نشده که با شناسایی کامل آن‌ها می‌توان از این گونه فضاهای شگرف در جهت جذب مهمانان و گردشگران داخلی و خارجی استفاده نمایند.

به جرأت می‌توان گفت که استان ایلام بیشترین غارها، اشکفت‌ها و پناهگاه‌ها را دارد، اما بسیاری از آن‌ها همچنان ناشناخته هستند. بسیاری دیگر از این مکان‌های طبیعی و تاریخی که بعضی از آن‌ها سکونتگاه انسان در دوران‌های بسیار کهن و ماقبل تاریخ بوده‌اند، قابل دسترسی بوده و مورد استفاده‌ی محققان، پژوهشگران و علاقمندان به سیر و سیاحت و گردشگری و باستان‌شناسی قرار دارند.